

לנדוד, מרחבים חדשים בזמן העברי סוכות - השמחה בארעיות, שיחה עם מיכל מינרבו

הסוכה כסמל לשמחת חיים עזה ובוטחת / פרופ' אליעזר שבייד

לא יקשה עלינו להבין מדוע מצווה אדם מישראל לחזור סמלית אל מצב הביניים של ראשית התרבות דווקא בחג האסיף, המיועד לשמחה. זוהי תזכורת דווקא באותה שעה שאדם רואה לפניו ותחת ידיו את שפעת היבול. אסמיו מלאים. הוא שבע ורוה, ובטוח לכאורה מפני המחסור מחר ומחרתיים. הוא כביכול מחזיק בידיו את מפתחות אושרו. הסוכה מזכירה לו דווקא אז כי אין יציבות לאדם בעולם, כי קיומו והשיגיו רופסים הם, כי אין התרבות, אף המפותחת ביותר בכליה ובאמציה, אלא דירת ארעי. כל הישג תרבותי, הוא רופס וחולף, אין לו קיום בפני הנצח. הרהור של תוגה? לאו דווקא. הסוכה היא למרות רפיסות עמדתה ושבירותה ולמרות אי הנוחות שבה סמל של שמחת חיים עזה ובוטחת. דווקא כך. דווקא מתוך הידיעה שהכל חולף ואין אדם עשוי לשמור בידיו אוצרות, שבמובן המוחלט הם אינם שלו, אדרבה, אילו השלה את עצמו באשליית הריבונות לא היה יכול לשמוח שמחת אמת בשפע שזכה לו בעמלו. הדאגה והחרדה היו מפעפעים מבעד לאשליה של היציבות. מצות סוכה באה לחנך את היושב בה שישען פנימה על הודאות המוסרית שרצונו המיטיב של בוראו יתמכנו ושיקבל את שפע הטובה, את ברכת יבול השדות כחסד, כעדות של אהבה.

זו משמעות הסוכה כציון זמן האסיף במחזור העונות בשנה, וזו משמעות הסוכה גם כזכר ליציאת מצרים. בהקשר הזה הסוכה מתפרשת כסמל נגדי לערי המסכנות שבני ישראל בנו למצרים בשעבודם. ערי המסכנות מבטאות מאמץ אדיר של תרבות שלמה להבטיח את עצמה מפני מחסור על ידי שתחזיק בידיה מראש את כל הדרוש לה לעתיד הרחוק. הערים הללו, על מבני הענק שלהן, מבטאות עוד את השאיפה להתגבר על מחזור ההויה והכליון בזמן ולהשיג את הנצח. זוהי תרבות המסומלת במבנים האמורים להתקיים לדורי דורות, והנה דווקא המאמץ היומירני הזה הופך את מצרים לבית עבדים. גם שליטיה השתעבדו ליצר השלטון וליצר הנצחיות. בני ישראל היוצאים מערי המסכנות אל המדבר יושבים בסוכות. מבנים רופפים שאינם קיימים אלא לשעתם. עליהם להתחנך לבטוח בחסות הזאת, סמל של אמונה והיא דווקא היא הערבה לחירותם".

(אליעזר שבייד, ספר מחזור הזמנים, משמעותם של חגי ישראל)